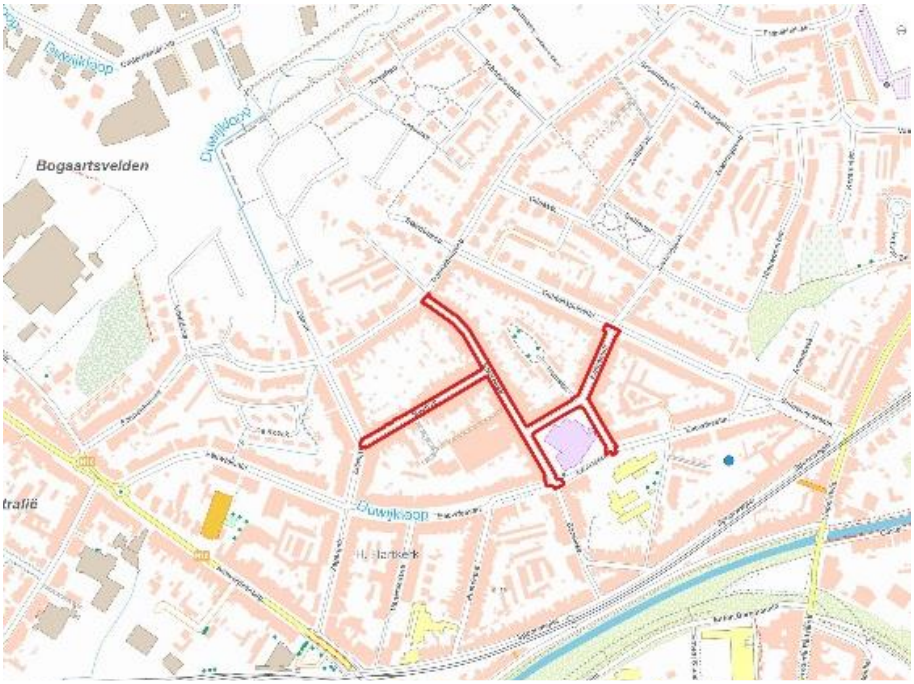
BAAC Vlaanderen Rapport Nr. 1399

Archeologienota met Beperkte Samenstelling

Lier, Bogerse Velden: Sterrenstraat-Maanstraat-Komeetstraat

Deel 1: Verslag van Resultaten

BAAC Vlaanderen bvba
Hendekenstraat 49
9968 BASSEVELDE
info@baac.be

Titel
Archeologienota met Beperkte Samenstelling *Lier, Bogerse Velden: Sterrenstraat-Maanstraat-Komeetstraat*. Deel 1: Verslag van Resultaten

Auteur
Mathias Hermans

Erkende archeoloog
BAAC Vlaanderen bvba
OE/ERK/Archeoloog/2015/00020

BAAC-Projectnummer
2020-0251

Plaats en datum
Gent, 19 maart 2020

Reeks en nummer
BAAC Vlaanderen Rapport 1399
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot
KBR

© BAAC Vlaanderen bvba. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

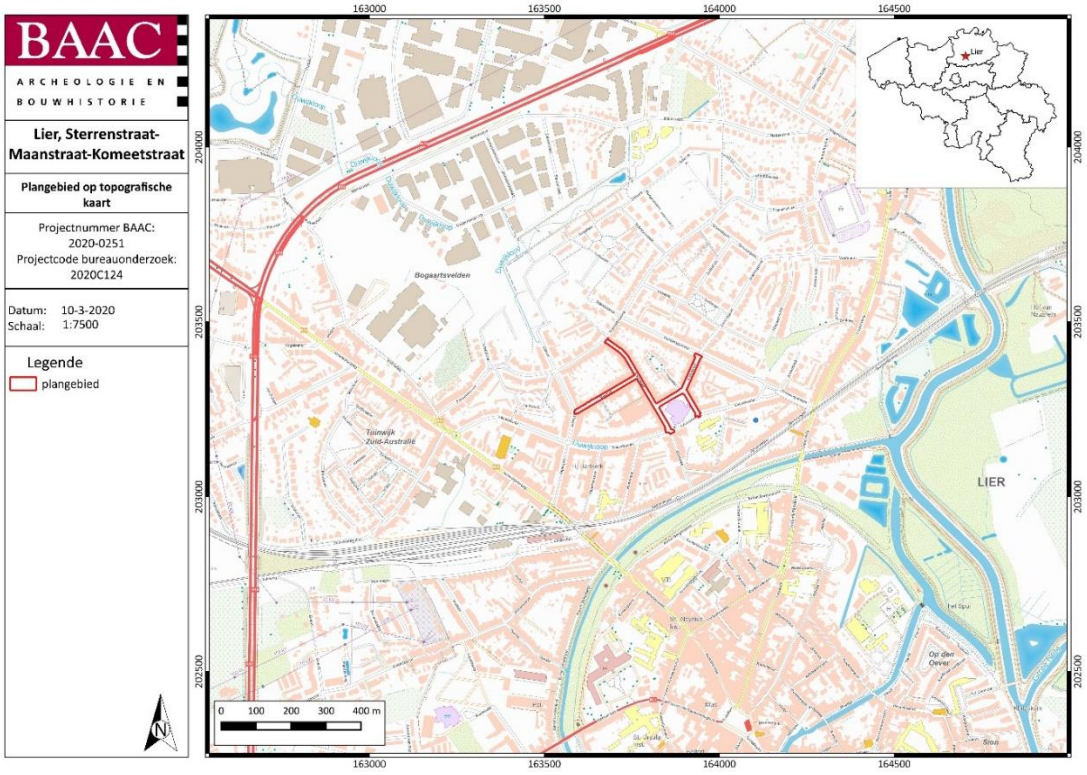
Inhoud

1 Beschrijvend gedeelte 1
1.1 Administratieve gegevens 1
1.2 Juridisch kader en onderzoektraject 3
1.3 Aanleiding 3
1.4 Huidige situatie en geplande werken 4
1.4.1 Huidige situatie 4
1.4.2 Geplande werken en bodemingrepen 7
1.5 Randvoorwaarden 8
2 Bureauonderzoek 9
2.1 Werkwijze en strategie 9
2.1.1 Onderzoeksdoelstelling 9
2.1.2 Onderzoeksvragen 9
2.1.3 Methoden en technieken 9
2.2 Assessmentrapport 10
2.2.1 Historische situering plangebied 10
2.3 Synthese onderzoeksresultaten 13
2.3.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein 13
2.3.2 Archeologische verwachting 13
2.4 Besluit 13
2.4.1 Potentieel op kennisvermeerdering 13
2.4.2 Afweging noodzaak verder vooronderzoek 13
3 Samenvatting 14
4 Lijsten 15
4.1 Figurenlijst 15
4.2 Plannenlijst 15
5 Bibliografie 15
6 Bijlagen 16

1 Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Lier, Bogerse Velden: Sterrenstraat-Maanstraat-Komeetstraat		
Ligging	Sterrenstraat-Maanstraat-Komeetstraat, deelgemeente Lier, gemeente Lier, provincie Antwerpen		
Kadaster	Lier, Afdeling 2, Sectie A, Openbaar Domein		
Coördinaten	Noordwest:	x: 163681.64	y: 203453.86
	Noordoost:	x: 163951.40	y: 203401.33
	Zuidwest:	x: 163585.06	y: 203238.66
	Zuidoost:	x: 163859.17	y: 203179.33
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2020-0251		
Bureauonderzoek – Projectcode	2020C124		
Bureauonderzoek – Erkende archeoloog	Margot Vander Cruyssen (Erkenningsnummer: 2015/00047)		
Bureauonderzoek – Betrokken actoren	Mathias Hermans (archeoloog)		
Bureauonderzoek – Betrokken derden	/		

Plan 1: Plangebied op topografische kaart[1] (digitaal; 1:10.000; 10.03.2020)

[1] AGIV 2020d

Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB)[2] (digitaal; 1:250; 10.03.2020)

[2] AGIV 2020a

1.2 Juridisch kader en onderzoektraject

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Het doel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen of, indien dit niet kan, het formuleren van maatregelen voor vervolgonderzoek waarbij het erfgoed *ex situ* wordt behouden.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het plangebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, kan het aangewezen zijn de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren te onderzoeken middels **vooronderzoek zonder/met ingreep in de bodem**.

Echter kan het in enkele specifieke dossiers snel blijken dat de noodzaak voor een dergelijk verder vooronderzoek overbodig is. Indien namelijk bij de confrontatie tussen de toekomstige werken en een beperkt aantal doorslaggevende aspecten uit de beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving, of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologische kader, kan worden aangetoond dat:

1. met hoge waarschijnlijkheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is op het onderzochte terrein, of;

2. de toekomstige werken met hoge waarschijnlijkheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed, of;

3. verder onderzoek van het terrein in het kader van de toekomstige werken met hoge waarschijnlijkheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst;

en er dus geen verdere maatregelen nodig zijn, kan de opmaak van een volwaardige archeologienota achterwege gelaten worden en overgegaan worden naar de opmaak van een **Archeologienota met Beperkte Samenstelling** waarbij de rapportering van het bureauonderzoek beperkt wordt (Code van Goede Praktijk 12.5.3.3).

1.3 Aanleiding

Naar aanleiding van een aanvraag bij een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Op het terrein plant de initiatiefnemer de heraanleg van de Sterrenstraat, Maanstraat en Komeetstraat. Bij de heraanleg wordt ook de huidige riolering vernieuwd. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen (waaronder de sloop van de huidige verharding en riolering en de aanleg van nieuwe wegenis en riolering) die qua omvang een directe bedreiging kunnen betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

De totale oppervlakte van het plangebied *Lier, Bogerse Velden: Sterrenstraat-Maanstraat-Komeetstraat* bedraagt ca. 10.500 m², de geplande bodemingrepen hebben een oppervlakte van 10.500 m². Het valt buiten een beschermde archeologische site, ligt niet in een archeologisch vastgestelde zone en komt niet voor op de kaart met gebieden waarin geen archeologische waarden (meer) te verwachten zijn (GGA, gebieden geen archeologie).[3] Daarnaast werden voor het plangebied en de directe omgeving geen waarden voor 'beschermd onroerend erfgoed' opgenomen in het Geoportaal.

Aangezien het plangebied in een woongebied ligt, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3.000 m² of meer bedraagt en de ingreep minstens 1.000 m² bedraagt, is volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist. Deze archeologienota, waarvan akte genomen door het agentschap Onroerend Erfgoed, wordt bij de stedenbouwkundige aanvraag gevoegd.

1.4 Huidige situatie en geplande werken

1.4.1 Huidige situatie

Het projectgebied omvat de volledige Sterrenstraat, Maanstraat en Komeetstraat. Deze straten maken deel uit van de Bogerse velden, een sociale verkaveling uit het interbellum. De wijk ligt buiten de historische kern van de stad. De bebouwing in de omgeving wordt gekenmerkt door rijhuizen uit het begin van de 20ste eeuw. De huidige verharding van de wegenis bestaat uit kasseien. Onder de verharding lopen rioleringsbuizen.

Figuur 1: Huidige toestand Komeetstraat vanuit Eeuwfeestlaan[4]

[3] AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020.
[4] GOOGLE 2020

Figuur 2: Huidige toestand Komeetstraat vanuit Guldensporenlaan[5]

Figuur 3: Huidige toestand Sterrenstraat vanuit Eeuwfeestlaan[6]

[5] GOOGLE 2020
[6] GOOGLE 2020

Figuur 4: Huidige toestand Sterrenstraat vanuit Pannenhuisstraat[7]

Figuur 5: Huidige toestand Maanstraat vanuit Zagerijstraat[8]

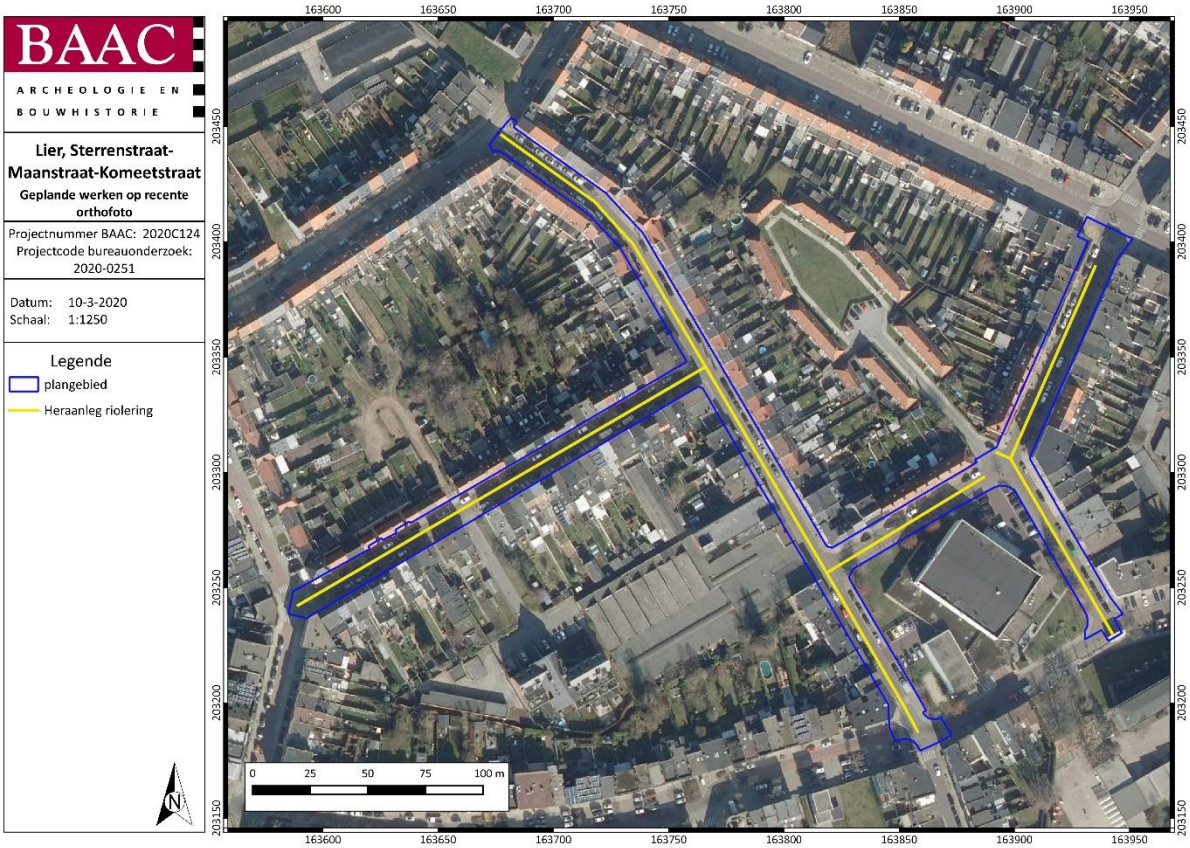
[7] GOOGLE 2020
[8] GOOGLE 2020

1.4.2 Geplande werken en bodemingrepen

Algemeen

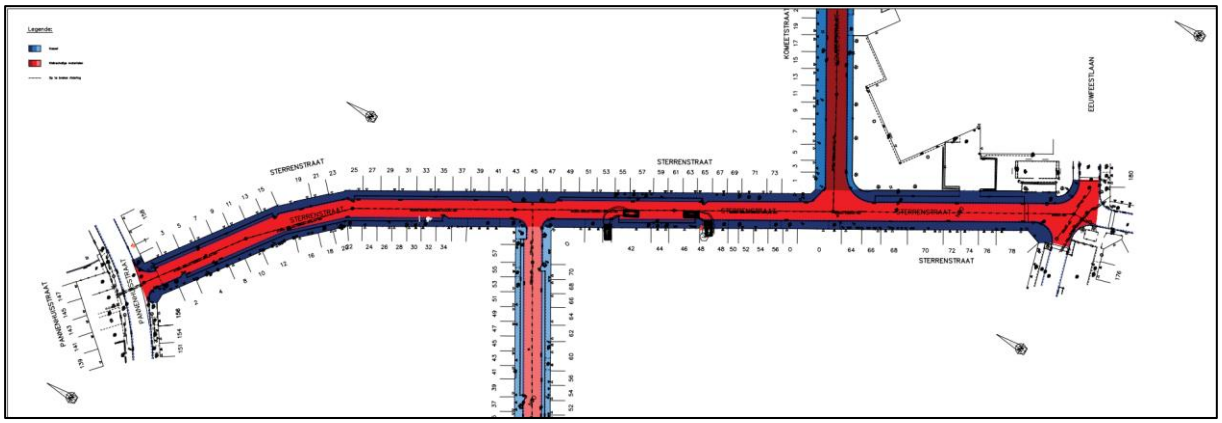
De opdrachtgever plant op het terrein de heraanleg van de Sterrenstraat, de Maanstraat en de Komeetstraat. Hierbij worden eventueel in het plangebied aanwezige archeologische waarden onherroepelijk vernietigd. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven:

De werken bestaan uit het verwijderen van de huidige verharding en de bestaande riolering, dit binnen de bestaande wegenis. De sloop en aanleg van verharding gebeurt over een oppervlakte van ca. 10.500 m². Daarnaast wordt de wegenis, het voetpad en een parkeerstrook heraangelegd. De oude riolering wordt ontdubbeld in droogwaterafvoer (DWA) en regenwaterafvoer (RWA)en betreft 804 lopende meter. Op basis van de huidige plannen zal het tracé van de toekomstige riolering gelijklopen met het bestaande tracé. De opbouw van de wegenis bedraagt max. 50 cm. De verstoringsdiepte van de riolering bedraagt ca. 2,2 m en loopt doorgaans gelijk met de huidige riolering.

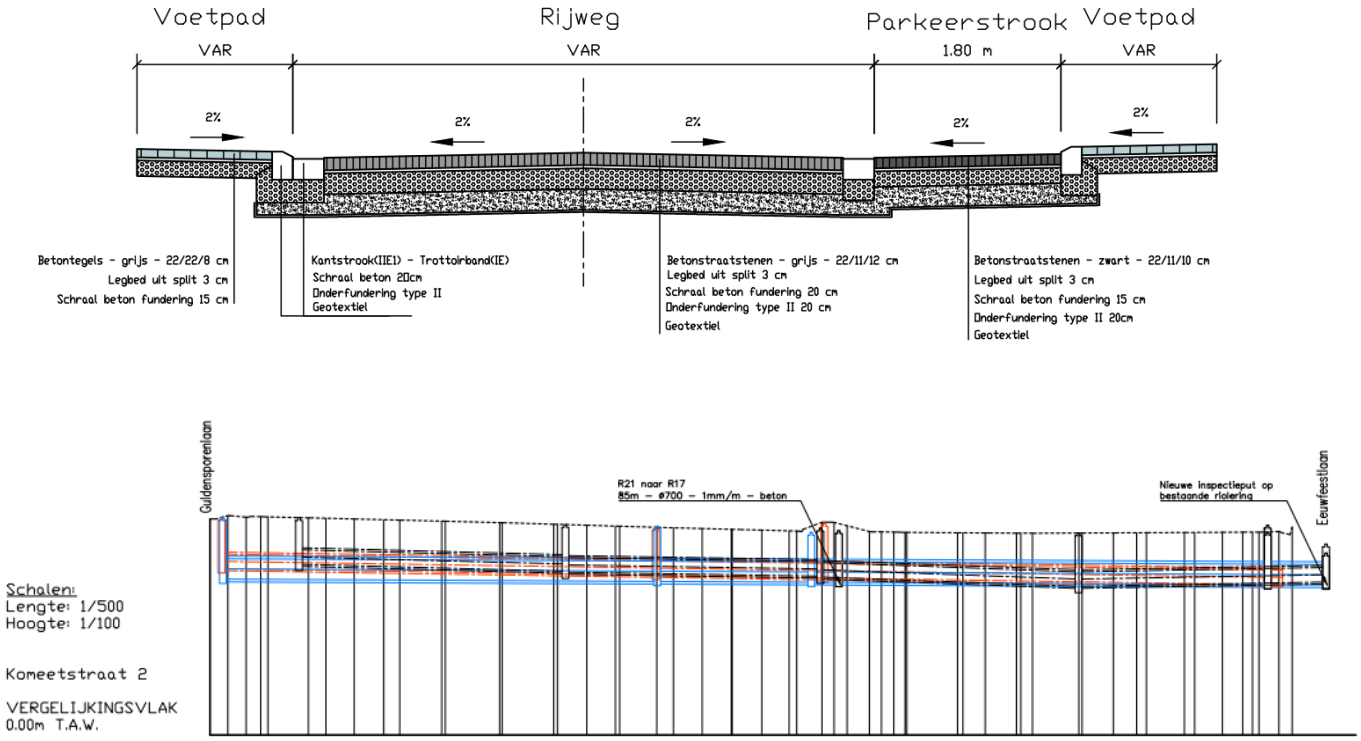

Plan 3: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting[9] op orthofoto[10](digitaal; 1:1;10.03.2020)

[9] Plan aangebracht door initiatiefnemer.
[10] AGIV 2020c

Figuur 6: Detail van één van de ontwerpplannen[11]

Figuur 7: Doorsnedes van de toekomstige inplanting[12]

Impactanalyse

De geplande werken vinden plaats binnen het bestaande tracé van de wegenis en de gekende verstoring van de riolering. De impact van de geplande werken op mogelijk aanwezig archeologisch erfgoed is dus zeer klein tot onbestaand.

1.5 Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

[11] Plan aangebracht door initiatiefnemer. Plan in hogere resolutie toegevoegd als bijlage.
[12] Plan aangebracht door initiatiefnemer. Plan in hogere resolutie toegevoegd als bijlage.

2 Bureauonderzoek

2.1 Werkwijze en strategie

2.1.1 Onderzoeksdoelstelling

Een bureauonderzoek kadert binnen een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek, het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats, zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten. Het bureauonderzoek bereikt dit doel door de studie van gekende of ontsloten informatiebronnen.

Binnen de opzet van deze archeologienota met beperkte samenstelling wordt enkel ingegaan op een beperkt aantal aspecten uit de historische beschrijving van het onderzoeksterrein (zie C.G.P.12.5.3.3.). Een confrontatie van dit aspect met de toekomstige werken wijst immers uit de toekomstige werken met hoge waarschijnlijk geen verstoringen zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed.

2.1.2 Onderzoeksvragen

Volgende onderzoeksvragen zullen in dit bureauonderzoek behandeld worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens en welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?

2.1.3 Methoden en technieken

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende historische en geografische bronnen.

Administratieve en geografische kaarten:

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart
- Orthofoto + orthofoto 1971

Historische en archeologische kaarten:

- Ferrariskaart
- Topografische kaart 1929 en 1962 (Cartesius)

Er werden geen externe specialisten betrokken bij dit onderzoek en geen wetenschappelijke advisering ingewonnen bij derden.

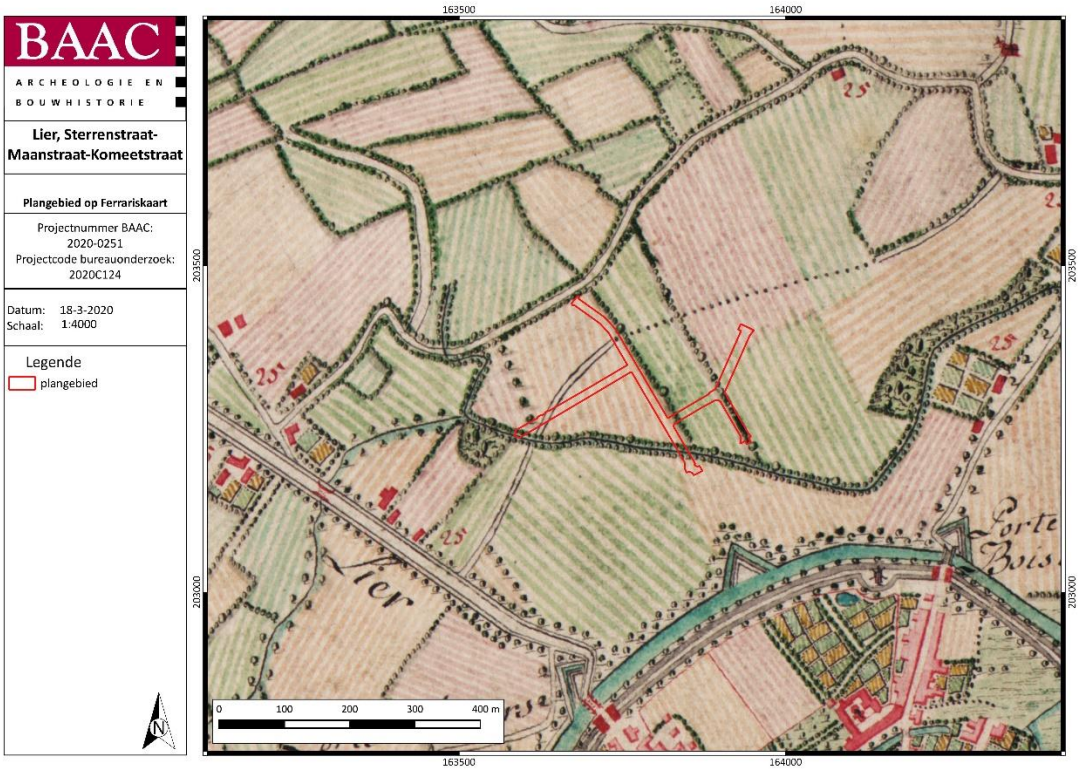
2.2 Assessmentrapport

In een standaard archeologienota wordt in dit hoofdstuk een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie, cartografie en archeologie met betrekking tot het plangebied en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied. Echter, gezien het hier gaat om een archeologienota met beperkte samenstelling wordt enkel dieper ingegaan op een beperkt aantal doorslaggevende aspecten zoals de beschrijving van de historiek van het plangebied. Deze aspecten worden geconfronteerd met de krijtlijnen van de toekomstige werken.

2.2.1 Historische situering plangebied

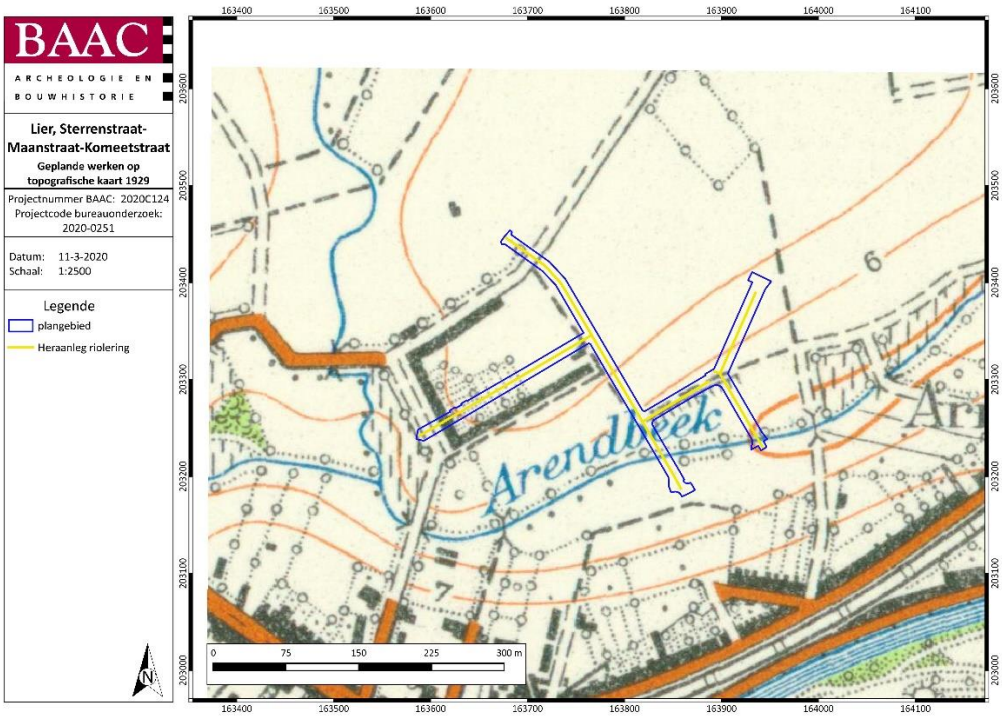
Het plangebied omvat de Sterrenstraat, de Komeetstraat en de Maanstraat. Deze straten maken deel uit van de Bogerse velden, een sociale verkaveling uit het interbellum. Vooraleer deze wijk gebouwd werd, was het terrein ingedeeld als akkerland (Plan 4). De zogenaamde "Bogaertvelden" was een verkaveling vanaf 1925 tot 1936 door de Lierse Maatschappij voor Goedkope Woningen. Het betrof 151 woningen in het bouwblok van de huidige Zon- en Maanstraten en Pannenhuis- en Sterrenstraten.[13] De wijk ligt ten noorden van de historische stadskern van Lier en de bebouwing wordt gekenmerkt door rijhuizen uit de eerste helft van de 20ste eeuw.

Cartografische bronnen tonen aan dat vóór 1929 dit deel buiten de stadskern van Lier weinig bebouwing kende (Plan 5). Vanaf het interbellum ontwikkelde zich hier een sociale woonwijk waarvan het huidige statennetwerk zeker vanaf 1962 onveranderd bleef (Plan 6). Historische orthofoto's bevestigen dit (Plan 7).

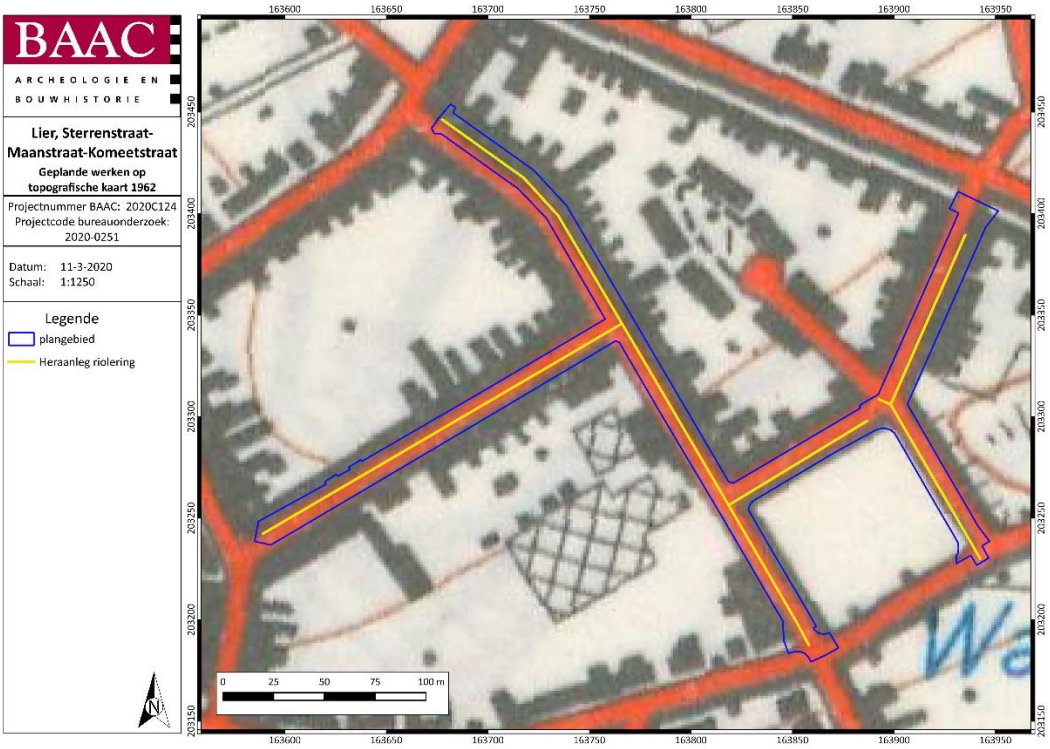

Plan 4: Plangebied op historische Ferrariskaart uit 1777[14] (digitaal; 1: 11 520; 18.03.2020)

[13] INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2020, geografische thema's ID: 13743
[14] GEOPUNT 2020

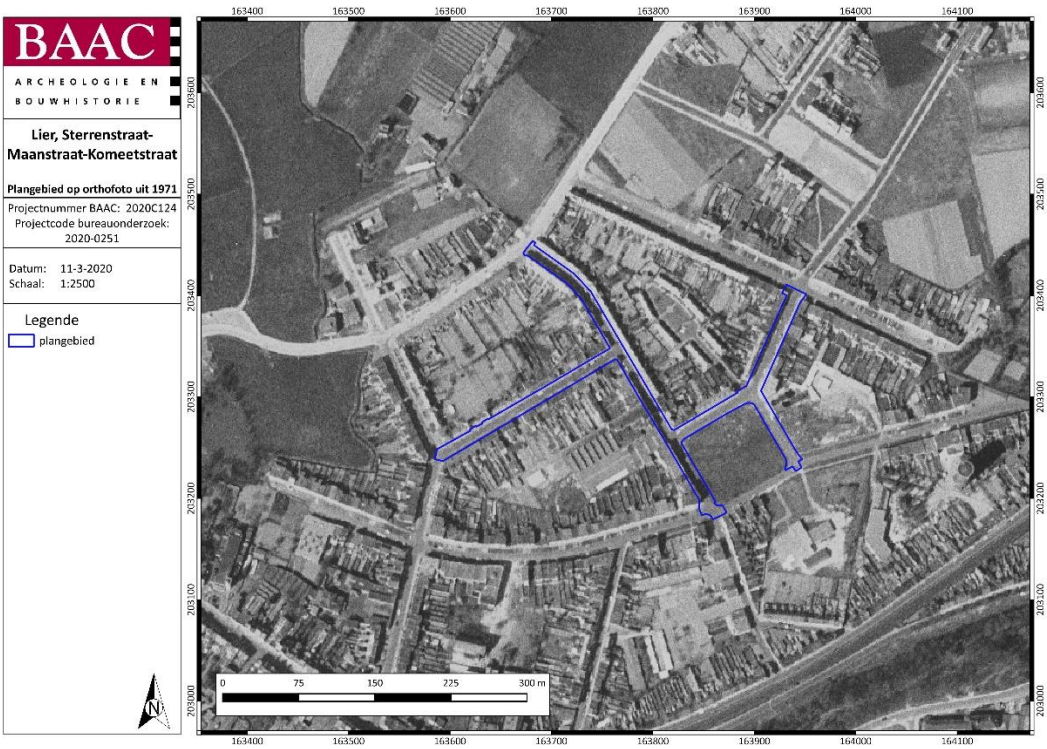

Plan 5: Plangebied en geplande werken op topografische kaart uit 1929[15] (digitaal; 1:20.000; 11.03.2020)

Plan 6: Plangebied en geplande werken op topgrafische kaart uit 1962[16] (digitaal; 1:20.000; 11.03.2020)

[15] CARTESIUS 2020
[16] CARTESIUS 2020

Plan 7: Plangebied op historische orthofoto uit 1971[17] (digitaal; 1:1; 11.03.2020)

[17] AGIV 2020b

2.3 Synthese onderzoeksresultaten

2.3.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Het plangebied omvat de Sterrenstraat, de Komeetstraat en de Maanstraat. Deze straten maken deel uit van de Bogerse velden, een sociale verkaveling uit het interbellum. Voorheen was het plangebied akkerland. De aanleg van de wegenis en de bijhorende leidingen zullen ter hoogte van de wegenis reeds verstoring teweeggebracht hebben.

2.3.2 Archeologische verwachting

Aan de hand van de historische schets van het plangebied kan met zekerheid gezegd worden dat er een zeer kleine kans is dat archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn, daar de huidige wegenis en riolering reeds diepgaande verstoringen teweeggebracht hebben. Daarnaast zullen de geplande werken geen bijkomende verstoring veroorzaken waardoor eventueel aanwezige archeologische waarden niet verstoord zullen worden.

2.4 Besluit

2.4.1 Potentieel op kennisvermeerdering

De geplande werken vinden plaats binnen het bestaande tracé van de wegenis en de gekende verstoring van de riolering. De impact van de geplande werken op mogelijk aanwezig archeologisch erfgoed is dus zeer klein tot onbestaand. Hierdoor is er geen potentieel op kennisvermeerdering.

2.4.2 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Volgens de beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek[18] is er onvoldoende informatie over de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Het kennispotentieel voor verder onderzoek wordt echter onvoldoende geacht. Verder vooronderzoek is niet aangewezen.

[18] ONROEREND ERFGOED VLAANDEREN 2020 fig.3

3 Samenvatting

Naar aanleiding van een omgevingsvergunningsaanvraag heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota met beperkte samenstelling opgemaakt. Er werd enkel een bureauonderzoek uitgevoerd. De initiatiefnemer plant de heraanleg van de riolering en wegenis in de woonwijk 'Bogerse Velden' te Lier. Het plangebied bevat de Sterrenstraat, de Maanstraat en de Komeetstraat. De geplande werken omvatten diepgaande bodemingrepen zoals het verwijderen van de bestaande verharding en riolering en de heraanleg ervan tot op 2,2 m diepte, dit over een oppervlakte van ca. 10.500 m².

De Sterrenstraat, Maanstraat en Komeet straat behoren tot een sociale woonwijk dat gebouwd werd in de jaren 30 van vorige eeuw. Het stratenpatroon is sindsdien niet veranderd. De geplande werken vinden plaats binnen het bestaande tracé van de wegenis en de gekende verstoring van de riolering. De impact van de geplande werken op mogelijk aanwezig archeologisch erfgoed is dus zeer klein tot onbestaand. Er is geen archeologische verwachting en er is geen potentieel op kennisvermeerdering. BAAC Vlaanderen adviseert hierbij ook geen vervolgonderzoek binnen dit plangebied.

4 Lijsten

4.1 Figurenlijst

Figuur 1: Huidige toestand Komeetstraat vanuit Eeuwfeestlaan 4
Figuur 2: Huidige toestand Komeetstraat vanuit Guldensporenlaan 5
Figuur 3: Huidige toestand Sterrenstraat vanuit Eeuwfeestlaan 5
Figuur 4: Huidige toestand Sterrenstraat vanuit Pannenhuisstraat 6
Figuur 5: Huidige toestand Maanstraat vanuit Zagerijstraat 6
Figuur 6: Detail van één van de ontwerpplannen 8
Figuur 7: Doorsnedes van de toekomstige inplanting 8

4.2 Plannenlijst

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (digitaal; 1:10.000; 10.03.2020) 1
Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 10.03.2020) 2
Plan 3: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting op orthofoto(digitaal; 1:1;10.03.2020) 7
Plan 4: Plangebied op historische Ferrariskaart uit 1777 (digitaal; 1: 11 520; 18.03.2020) 10
Plan 5: Plangebied en geplande werken op topografische kaart uit 1929 (digitaal; 1:20.000; 11.03.2020) 11
Plan 6: Plangebied en geplande werken op topgrafische kaart uit 1962 (digitaal; 1:20.000; 11.03.2020) 11
Plan 7: Plangebied op historische orthofoto uit 1971 (digitaal; 1:1; 11.03.2020) 12

5 Bibliografie

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0)*, Brussel. Available at: https://www.onroerenderfgoed.be/sites/default/files/2019-03/CGP_V4_geen_TC_20190322.pdf.

AGIV, 2020a. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Grootschalig Referentiebestand (GRB).

AGIV, 2020b. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, kleinschalig, zomeropnamen, kleur, 1971, Vlaanderen. Available at: http://www.geopunt.be.

AGIV, 2020c. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschalig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. Available at: http://www.geopunt.be.

AGIV, 2020d. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: http://www.geopunt.be.

CARTESIUS, 2020. Cartesius. Available at: www.cartesius.be.

GEOPUNT, 2020. GEOPUNT VLAANDEREN: Ferrariskaart (1777). Available at: http://www.geopunt.be.

GOOGLE, 2020. Google Street View. Available at: https://www.google.be [Accessed January 11,

2018].

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED, 2020. Inventaris onroerend erfgoed. Available at: https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/.

ONROEREND ERFGOED VLAANDEREN, 2020. Een beslissingsboom voor verplicht archeologisch vooronderzoek. Available at: https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/content/images/stroomschema_stedenbouwkundig-verkaveling_v7.pdf.

6 Bijlagen

BIJLAGE I: Ontwerpplan heraanleg Sterrenstraat

BIJLAGE II: Doorsnede riolering